

ONDINE

PAGANINI

DUOS

Ismo Eskelinen

Pekka Kuusisto

PAGANI

NICCOLÒ PAGANINI

(1782–1840)

Sonata concertata in A major, MS2 (Op. 61)

1	I. Allegro spiritoso	7'56
2	II. Adagio assai espressivo	3'41
3	III. Rondeau. Allegretto con brio, Scherzando	2'13

4	Cantabile in D major, MS109 (Op. 17)	4'44

Sonata in A minor, MS112/1 (Centone di Sonate, Op. 64, Letter A/1)

5	I. Introduzione. Larghetto – Tempo di Marcia, Allegro maestoso	5'11
6	II. Rondoncino. Allegro	2'57

Sonata in D major, MS112/2 (Centone di Sonate, Op. 64, Letter A/2)

7	I. Adagio cantabile	3'50
8	II. Rondoncino. Tempo di Polacca, Andantino	3'45

Sonata in A major, MS112/4 (Centone di Sonate Op. 64, Letter A/4)

9	I. Adagio cantabile	3'20
10	II. Rondo. Andantino, Allegretto	6'50

NIN DUOS

Sonata in E minor, MS27/6 (Op. 3/6)

11	I. Andante innocentemente	2'40
12	II. Allegro vivo e spiritoso	1'29

13	Tarantella in A minor, MS76 (Op. 33)	4'19	3
- [54'02]

Pekka Kuusisto, *violin*
Ismo Eskelinen, *guitar*

Recording: Helsinki, Östersundom Church, September 2008

A 24-bit recording in DXD (Digital eXtreme Definition)

Executive Producer: Reijo Kiilunen

Recording Producer: Seppo Siirala

Recording Engineer: Enno Mäemets

© 2009 Ondine Inc., Helsinki

© 2009 Ondine Inc., Helsinki

Booklet Editor: Jean-Christophe Hausmann

Liner Notes: © 2009 Antti Häyrynen

Drawing: Jean-Auguste-Dominique Ingres (1780–1867), Paganini (1819). Paris, Musée du Louvre

Artist Photos: Jukka Lehtinen

Design: Eduardo Nestor Gomez

Pekka Kuusisto

Niccolò Paganini (1782–1840)

enjoyed a popularity in his lifetime that is on a scale difficult to imagine even today. Although today's superstars may exceed his fan base by sheer numbers, there has been no other artist in our cultural history to have so completely won over all areas of society in his time – from rich to poor, from colleagues to the common people.

Born in Genoa, Paganini was not content with being just a violin virtuoso; he also explored other instruments, high society, artistic patronage, gambling and business. He began his musical studies on the mandolin at the age of five and did not take up the violin until a few years later. He soon tired of formal lessons, however, and the impact of teachers such as Giacomo Costa, Alessandro Rolla, Gaspare Ghiretti and Fernando Paër on his style of playing and composing remained rather superficial.

Paganini was also an accomplished guitarist and composer of music for the guitar, something that has only recently come to be appreciated. He wrote some 200 surviving works for the instrument, reflecting his interest both in the instrument as such and in the social stratum with which it was associated. In the early years of the 19th century, Paganini disappeared from public view for a few years, living with a noblewoman in Florence who was by all accounts a guitar player; her true identity remains unknown, though.

The three-movement *Sonata concertata* dates from 1804, and if its guitar part was written for the composer's secret beloved, 'Signora Dida', she must have been quite a proficient virtuoso. Of all of the works that Paganini wrote for violin and guitar, this is the most egalitarian. The tension between two equal partners is also evident in the performance indications: the opening movement is *spiritoso*, the slow movement *espressivo* and the finale *con brio*. Paganini also furnished this work with a formal dedication to the Marchioness Emilia di Negri, the wife of an important patron of his.

During his mysterious years in Lucca, Paganini also wrote two collections of minor sonatas for violin and guitar, usually in two movements (opp. 2 and 3). These are dedicated *alla ragazza Eleonora*, a relative of Abbate Domenico Quilici, also a supporter of the composer. Perhaps the heading of the opening movement of the Sonata in E minor, *innocentemente*, is a reference to the personality of the young lady in question, but the violin part bears all the hallmarks of the demonic Paganini.

Paganini seems to have had an ambivalent relationship to the guitar. At times he might describe it as nothing more than a compositional tool, while at other times he referred to it as his 'master', the violin being his 'mistress'. What is obvious is that the guitar held a more intimate significance for him than the violin, and he never aimed to perform as a guitar virtuoso, perhaps fearing that this might detract from his reputation as a wizard of the violin.

- 6 The eighteen works entitled *Centone di Sonate* show that Paganini was relatively loose in applying the title of 'sonata' to his works. These works are a far cry from the mega-star antics that attracted such a hysterical mass following; instead, they are relaxed salon pieces with airy rhythms and enchanting melodies. The *Cantabile* which Paganini wrote for his violinist protégé Camillo Sivori in Genoa, is from the same mould; like his better-known piece for violin and piano of the same name, it is a test of the melodic flow capabilities of the violinist's right hand.

Nearly all of Paganini's works for violin and guitar are collegial or intimate in their sense of convivial interaction. Violinist Pekka Kuusisto and guitarist Ismo Eskelinen are an ideal partnership in terms of proficiency and temperament to bring this intimate music to life. Paganini must have wanted to escape his super-stardom at times, but we can be equally sure that he also enjoyed revelling in his superior musical skills in the company of people close to him. This feeling of immediacy is reflected in the chamber music performances of Kuusisto and Eskelinen.

By contrast, the *Tarantella* in A minor, originally for violin and orchestra, is a full-blown virtuoso vehicle, a dance in breakneck tempo (Presto) that unlike many other pieces by the same name seems accurately to reflect its namesake, the poisonous spider whose venom literally makes its victim dance himself to death.

Antti Häyrynen

Translation: Jaakko Mäntyjärvi

Finnish violinist **Pekka Kuusisto** is one of the most versatile and distinctive musicians working today. Always demonstrating his extraordinary individuality and imagination, he is unusually free and fluid in his approach and has been acclaimed for the spontaneity and freshness in his playing. As he puts it, *"I don't play to be different or the same as anyone else, I just play it the way I think it and feel it."* Setting Pekka Kuusisto apart from most other violinists of his generation is his desire and ability to improvise, and his love of playing many different styles of music, channeling the same intensity into each genre.

7

Pekka Kuusisto began to study the violin with Géza Szilvay at the age of three. In 1985, he went on to study with Tuomas Haapanen at the Sibelius Academy. He also studied with Miriam Fried and Paul Biss at Indiana University in Bloomington from 1992 to 1996. He embarked on an international career after winning the Jean Sibelius Violin Competition in 1995. He has since performed with many of the world's major orchestras, such as the Chicago Symphony, Cleveland Orchestra, the Los Angeles Philharmonic, the Philadelphia Orchestra, the Philharmonia Orchestra, the Royal Philharmonic, the BBC Symphony Orchestra, the Chamber Orchestra of Europe, the Czech Philharmonic, the Stockholm Royal Philharmonic, the Deutsches Symphonie

Orchester Berlin, the Australian Chamber Orchestra, and the City of Birmingham Symphony Orchestra. Conductor champions include Valery Gergiev, Yuri Temirkanov, Vladimir Ashkenazy, Osmo Vänska, Paavo Berglund, Thomas Dausgaard, and Leif Segerstam. Apart from his appearances as a soloist, Pekka Kuusisto also performs chamber music, jazz, folk music, and electronic music. He became Artist in Residence at the Tapiola Sinfonietta in September 2006, a post he took up along with pianist Olli Mustonen and conductor Stefan Asbury, and is Artistic Director of the Lake Tuusula Chamber Music Festival.

8 Pekka Kuusisto has an exclusive recording contract with Ondine. His acclaimed first disc, Jean Sibelius's Violin Concerto with the Helsinki Philharmonic Orchestra under Leif Segerstam, was released in 1996 (ODE 878-2). By the same composer, he has recorded further works for violin and orchestra with the Tapiola Sinfonietta (ODE 1074-5) and works for violin and piano with pianist Heini Kärkkäinen (ODE 1046-2). In addition, he has made recordings of Vivaldi's *The Four Seasons* with the Virtuosi di Kuhmo (ODE 939-2), the complete Violin Concertos of J.S. Bach with the Tapiola Sinfonietta and Jaakko Kuusisto (ODE 980-2), a disc featuring works by Olli Mustonen conducted by the composer (ODE 974-2), and Mozart's Violin Concertos nos. 3, 4, and 5 with the Tapiola Sinfonietta under Olli Mustonen (ODE 1025-2). Pekka Kuusisto plays a Giovanni Battista Guadagnini violin (1752) kindly lent by the Finnish Cultural Foundation.

Ismo Eskelinen's extraordinary career began when he was only 17, spurred on by many competition victories and prizes (such as the Scandinavia Guitar Competition, Gargnano, the Leo Brouwer Prize, the Guitar Foundation of America, Printemps de la Guitare). Eskelinen nowadays travels the world as a soloist and chamber musician. His repertoire spans music from the 16th century to the present day and he has been equally acclaimed for his performances of Bach as for his premieres of contemporary

works by Rautavaara, Tiensuu, Mustonen, and Sallinen. Many leading composers (Vasks, Brouwer, Lachenmann, and Francesconi) have praised him for the intensive interpretations of their works.

His appearances have taken Eskelinen to venues such as the Berlin Philharmonic, the Royal Festival Hall, the Théâtre de la Monnaie, Finlandia Hall and the Sibelius Hall. He has performed extensively in Scandinavia, Central and Southern Europe, the Baltic countries and the United States, with leading orchestras with conductors such as Sakari Oramo, John Storgårds, Juha Kangas, Hannu Lintu, Ernest Martínez-Izquierdo and Olli Mustonen. In 2003 he gave the first performance in Finland of the guitar concerto by Tan Dun with the Finnish Radio Symphony Orchestra, and in 2005 he performed the world premiere of the concerto composed for him by Jukka Tiensuu with the same orchestra. Eskelinen is a familiar guest at many music festivals in Finland (the Helsinki Festival, Savonlinna Opera Festival, Kuhmo Chamber Music Festival) and abroad. In 1999 he was a young artist of the year at Mikkeli Music Festival directed by Valery Gergiev. He has been the first ever guitarist to be invited to the Moritzburg and Charlottesville Music Festivals. Among his partners in chamber music are violinists Pekka Kuusisto and Baiba Skride, cellist Jan Vogler and violist Vladimir Mendelssohn.

9

Ismo Eskelinen studied with Oscar Ghiglia in Basel and in Siena. He also studied with Timo Korhonen and chamber music with Ralf Gothóni. He is Artistic Director of the Sonkajärvi Soi music festival and teaches the guitar at the Turku Music Academy and at the Sibelius Academy in Helsinki.

www.ismoeskelinen.com

Ismo Eskelinen

Niccolò Paganinin (1782–1840)

herättämä yleisönsuosio hakee historiassa vertaistaan. Nykyaikaiset supertähdet voivat ylittää globaalilla levikillään Paganinin maineen, mutta kulttuurihistoria ei tunne toista taitelijaa, joka olisi niin täydellisesti temmannut taiteensa taikapiiriin aikakautensa kaikki ihmiset, ylhäiset ja alhaiset, kollegat ja kansanmiehet.

Genovalaisentyiselle virtuoosille ei viulunsoitto riittänyt, vaan hän halusi kokeilla menestystään myös muiden soittimien parissa, seuraelämässä, mesenaattina, uhkapelurina sekä liike-elämässä. Soittamisen Paganini aloitti viisivuotiaana mandoliinilla ja vasta pari vuotta myöhemmin hän tarttui viuluun. Paganini viihtyi vain vähän aikaa oppitunneilla ja Giacomo Costan, Alessandro Rollan, Gaspere Ghirettin tai Fernando Paërin vaikutus hänen soittotapaansa tai sävellystyylinsä jäi melko yleisluonteiseksi.

11

Paganinin merkitys kitaristina ja kitarasäveltäjänä on paljastunut vasta viime vuosina. Häneltä on säilynyt n. 200 kitarasävellystä, jotka kertovat sekä mielenkiinnosta soittimeen että sen edustamaan sosiaaliseen kulttuuriin. 1800-luvun alussa Paganini katosi muutamaksi vuodeksi musiikkinäyttämöltä eläkkeeseen tuntemattomaksi jääneen firenzeläisen aatelin naisen kanssa, joka mitä ilmeisimmin soitti kitaraa.

Kolmiosainen *Sonata concertata* on vuodelta 1804 ja jos ”Signora Dida”, säveltäjän salainen rakastettu, soitti sen kitaraosuutta, hänen on täytynyt olla kohtalainen taituri. Kaikista Paganinin viulu-kitara-sävellyksistä tässä ”Konsertoivassa sonaatissa” on molemmat instrumentit asetettu tasaväkiseen duomittelöön. Musiikillinen jännite kuvastuu myös esitysmerkinnöistä: avausosa on henkevä (*spiritoso*), hidas osa ilmaisuvoimainen (*espressivo*) ja finaali vauhdikas (*con brio*). Paganini omisti teoksen markiisitar Emilia di Negrille, tärkeän suosijansa puolisolle.

Noiden Luccassa vietettyjen salamyhkäisten vuosien aikana Paganini sävelsi myös kaksi kokoelmaa pieniä, yleensä kaksiosaisia sonaatteja viululle ja kitaralle (opp. 2 ja 3). Näiden sonaattien omistus on puolestaan ”alla ragazza Eleonora”, joka oli säveltäjää avustaneen pappi Domenico Quilicin sukulainen. Ehkäpä e-molli-sonaatin avausosa, *innocentemente* (”viattomasti”), viittaa nuoren neidon luonteeseen, mutta viuluosuudessa myös demonisempi Paganini tulee kuuluiville.

Paganinin suhde kitaran tuntuu olleen monijakoinen. Toisinaan hän saattoi luonnehtia soitinta pelkäksi sävellystyön apuvälineeksi, toisinaan hän puhui kitarasta ”herranaan” ja viulusta ”rakastajattarenaan”. Ilmeiseltä vaikuttaa, että kitaralla oli hänelle viulua intiimimpi merkitys, eikä hän pyrkinyt tuomaan sen soittajana esiin taituruuttaan, ehkä peläten sen haalistavan hänen viuluvirtuoosin mainettaan.

12 Kahdeksantoista *Centone di Sonate* kertovat, että Paganini käsitteli sonaatti-otsikkoa melko vapaasti. Näistä teoksista on kaukana massoja hysterisoiva megatähteys ja tilalla on rentoa viihtymistä salonkimaisissa tunnelmissa, keveissä rytmeissä ja viehkeissä melodioissa. Samaan sarjaan kuuluu Paganinin genovalaiselle viulistisuojatilleen Camillo Sivorille säveltämä *Cantabile*, joka tunnetun viulu-piano-kappaleen tapaan testaa jousisoittajan oikean käden laulutaitoa.

Lähes kaikissa Paganinin viululle ja kitaralle säveltämissä teoksissa nousee esiin kollegiaalinen tai intiimi yhteenkuuluvuuden ja vuorovaikutteisuuden tunne. Viulisti Pekka Kuusisto ja kitaristi Ismo Eskelinen muodostavat taidoiltaan ja temperamenteiltaan juuri sellaisen kumppanuuden, joka herättää tämän toisinaan pikkunäppärältä kuulostavan musiikin eloon. Paganini varmasti kaipasi toisinaan lomaa tähteydestään, mutta yhtä varmasti hän halusi loistaa omassa musikkoudessaan ja läheisten kuulijoiden seurassa. Tällaista välittömyyttä voi kuulla myös Pekka Kuusiston ja Ismo Eskelisen kamarimusiisoinnissa.

Viululle ja orkesterille alunperin sävelletty *Tarantella* a-mollissa on sen sijaan täysverinen virtuoositeos, kiihkeässä tempossa (Presto) loikkiva tanssi, joka kerrankin vastaa nimeään, myrkyhämähäkkiä, jonka pistämä ihminen on pakotettu tanssimaan itsensä henkijieveriin.

Antti Häyrynen

Viulutaiteilija **Pekka Kuusisto** on eräs aikamme monipuolisimmista ja omaperäisimmistä suomalaismuusikoista. Hänen lähestymistapansa on poikkeuksellisen yksilöllinen ja mielikuvitusrikas, ja hän on saanut runsaasti kiitosta avoimesta, kokeilunhaluisesta ja spontaanista musiikin tekemisestään. Omien sanojensa mukaan hän ei tietoisesti pyri soittamaan eri tavalla kuin muut, vaan vain soittaa musiikkia sellaisena kuin hän sen kokee ja ajattelee. Muista oman sukupolvensa viulisteista Kuusiston erottaa hänen halunsa ja kykynsä improvisoida sekä hänen laaja musiikkimakunsa, jonka kautta hän tuo saman intensiteetin kaikkiin esittämiinsä musiikin lajeihin.

13

Pekka Kuusisto aloitti viulunsoiton opiskelun Géza Szilvayn johdolla kolmivuotiaana. Vuonna 1985 hän siirtyi Tuomas Haapasen oppilaaksi Sibelius-Akatemiaan. Hän opiskeli myös Miriam Friedin ja Paul Bissin johdolla Indianan yliopistossa Bloomingtonissa vuosina 1992–1996. Kansainvälisen uransa hän aloitti voitettuaan Jean Sibelius –viulukilpailun vuonna 1995. Hän on esiintynyt monien maailman johtavien orkesterien kanssa, kuten Chicagon sinfoniaorkesterin, Clevelandin orkesterin, Los Angelesin filharmonikkojen, Philadelphian orkesterin, Philharmonia-orkesterin, Royal Philharmonic Orchestran, BBC:n sinfoniaorkesterin, Euroopan kamariorkesterin, Tsekin filharmonikkojen,

Tukholman kuninkaallisten filharmonikkojen, Deutsches Symphonie Orchester Berlinin, Australian kamariorkesterin ja Birminghamin kaupunginorkesterin. Kapellimestareista hänen yhteistyökumppaneinaan ovat olleet mm. Valeri Gergijev, Juri Temirkanov, Vladimir Ashkenazy, Osmo Vänskä, Paavo Berglund, Thomas Dausgaard ja Leif Segerstam. Solistiesiintymisten lisäksi Pekka Kuusisto soittaa kamarimusiikkia, jazzia, kansanmusiikkia ja elektronista musiikkia. Syyskussa 2006 hänet nimitettiin Tapiola Sinfoniettan nimikkotaiteilijaksi yhdessä pianisti Olli Mustosen ja kapellimestari Stefan Asburyin kanssa. Hän on myös Tuusulanjärven kamarimusiikkifestivaalin taiteellinen johtaja.

14

Pekka Kuusisto levyttää etupäässä Ondine-levymerkille. Hänen runsaasti kiitetty ensilevynsä – Sibeliuksen viulukonsertto Helsingin kaupunginorkesterin kanssa Leif Segerstamin johdolla – julkaistiin vuonna 1996 (ODE 878-2). Hän on levyttänyt Sibeliuksen viuluteoksia Tapiola Sinfoniettan kanssa (ODE 1074-5) ja pianisti Heini Kärkkäisen kanssa (ODE 1046-2). Hänen levytyksiinsä kuuluvat lisäksi Vivaldin *Neljä vuodenaikaa* Virtuosi di Kuhmo -orkesterin kanssa (ODE 939-2), J.S. Bachin kaikki viulukonsertot Tapiola Sinfoniettan ja Jaakko Kuusiston kanssa (ODE 980-2), Olli Mustosen teoksia säveltäjän johdolla (ODE 974-2) sekä Mozartin viulukonsertot no. 3, 4 ja 5 Tapiola Sinfoniettan kanssa Olli Mustosen johdolla (ODE 1025-2). Pekka Kuusiston soitin on Suomen Kulttuurisäätiön omistama Giovanni Battista Guadagnini -viulu vuodelta 1752.

Ismo Eskelisen nousu yhdeksi nuoren kitaristipolven kärkinimistä alkoi jo 17-vuotiaana useiden kilpailuvoittojen siivittämänä. Eskelisen laaja ohjelmisto käsittää musiikkia 1500-luvulta uusimpaan nykymusiikkiin; hän on herättänyt huomiota niin Bachin tulkkina kuin uuden musiikin kantaesittäjänäkin. Eskelinen on

kantaesittänyt mm. Einojuhani Rautavaaran, Aulis Sallisen, Jukka Tiensuun ja Olli Mustosen teoksia.

Eskelinen on esiintynyt merkittäville konserttilavoilla, kuten Berliinin filharmoniaassa, Lontoon Royal Festival Hallissa, Brysselin Theatre de la Monnaieassa, Finlandia-talossa Helsingissä ja Lahden Sibeliustalossa. Hän on konsertoinut Skandinavian maissa, Keski- ja Etelä-Euroopassa sekä Baltian maissa ja USA:ssa. Eskelinen esiintyy merkittävien orkestereiden solistina kapellimestareinaan mm. Sakari Oramo, John Storgårds, Juha Kangas, Hannu Lintu, Ernest Martínez-Izquierdo ja Olli Mustonen. Mainittakoon mm. Tan Dunin kitarakonserton sekä Tiensuun Eskeliselle säveltämän konserton televisoidut esitykset RSO:n kanssa. Eskelinen on tuttu vieras useilla ulkomaisilla ja kotimaisilla musiikkijuhlilla. Eskelisen kamarimusiikkikumppaneita ovat mm. Pekka Kuusisto, Baiba Skride, Vladimir Mendelssohn, Helena Juntunen, Jan Vogler, Jan-Erik Gustafsson sekä Mika Väyrynen.

15

Eskelisen opettajia ovat olleet Oscar Ghiglia, Timo Korhonen ja kamarimusiikissa Ralf Gothóni. Eskelinen toimii Sonkajärvi Soi -musiikkitaapahtuman taiteellisena johtajana ja opettaa kitaransoittoa Sibelius-Akatemiassa sekä Turun konservatoriossa ja musiikkiakatemiassa.

www.ismoeskelinen.com

Niccolò Paganini

NICCOLÒ PAGANINI

(1782–1840)

PEKKA KUUSISTO, *violin*
ISMO ESKELINEN, *guitar*

1–3	Sonata concertata in A major , MS2	13'50
4	Cantabile in D major , MS109	4'44
5–6	Sonata in A minor , MS112/1	8'08
7–8	Sonata in D major , MS112/2	7'35
9–10	Sonata in A major , MS112/4	10'10
11–12	Sonata in E minor , MS27/6	4'09
13	Tarantella in A minor , MS76	4'19

[54'02] • Liner notes included • Esittelytekstit suomeksi